

Отже, незважаючи на негативні наслідки минулого (недосконалість правового законодавства, відсутність складної сучасної структури суспільства, нерозвиненість механізмів співпраці, державно-матеріалістський характер відносин на всіх рівнях життя тощо) є й конструктивні передумови для розвитку соціально-трудова відносин. Вважаємо, що соціальне партнерство забезпечує соціальну стабільність у суспільстві, оскільки попереджує та зменшує наслідки соціально-трудова конфліктів, дозволяє формувати сприятливу соціально-економічну політику держави, стимулює роботодавців до оптимального управління підприємством і трудовими ресурсами, мотивує працівників до високопродуктивної праці, а запропоновані напрями удосконалення механізму соціального партнерства сприятимуть реалізації колективно-договірному регулюванню соціально-трудова відносин, формуванню демократичного суспільства.

Література:

1. Мазур Л. В. Регулювання трудових відносин //Аспекти праці. – 2000. - №8 – С.24 - 28
2. Мішенін Є.В. Косодій Р. П. Соціально – економічні та екологічні напрями розвитку сільських територій // Економіка АПК. – 2005. - №5. – С.98 - 105
3. Бутенко В. М. Організаційно – економічні основи функціонування соціальної сфери села / Автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня к. е. н.- Суми. – 2005. – 20 с.

НЕОБХІДНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ

Скорук О.П., к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

Серед кола проблем, що склалися на сьогоднішній день в Україні, важливе місце належить питанням ринку праці й створенню ефективного, адекватного сучасним умовам, механізму регулювання зайнятості.

Ринок праці та трудові ресурси об'єктивно входять до системи національної безпеки України, оскільки виступають ресурсною основою та одним із інструментів впливу на розвиток соціальних загроз. Функціонування ринку праці може стати вирішальним фактором

стабільного національного розвитку або ж спричинити загрози національним інтересам, що у першу чергу залежить від конкретної соціально-економічної ситуації та дієвості політики державного регулювання.

Ринок праці займає особливе місце серед факторів захищеності національних інтересів, оскільки, з одного боку, він безпосередньо визначає безпеку суспільства та забезпечує стабільність його соціально-економічної та політичної системи, а з іншого - виступає об'єктом безпеки суспільства, який потребує спеціальних заходів захисту. Безпека суспільства — це стан захищеності суспільства, який дозволяє визначати політику держави відносно його громадянського і демократичного становлення та розвитку через реалізацію та підвищення своїх прав і свобод [3,с.168].

Однією із головних визначальних особливостей ринкової економіки є наявність вільного ринку праці, завдяки якому кожна людина має можливість продавати свою робочу силу, розпоряджатися нею на власний розсуд. Однак це не означає, що в ринковій економіці немає необхідності державного регулювання, впливу на процеси відтворення трудового потенціалу, руху трудових ресурсів. Тому важливу групу об'єктів державного регулювання становлять ринок праці України, а також зайнятість населення.

Нині питання регулювання зайнятості набуває особливої значущості, оскільки циклічний характер ринкової економіки спричиняє безробіття й пов'язані з ним негативні економічні та соціальні наслідки. Так на перший погляд економічно активне населення Вінницької області у віці 15-70 років з кожним роком збільшується і у 2008 році становить 775,3 тис. осіб, що на 1,4 тис. осіб більше, ніж у 2006 році, але порівняно з 2000 роком воно скоротилося на 143,8 тис. осіб. Це є причиною збільшення рівня смертності в країні, а також міграційними процесами, що в наш час досить швидко розвиваються.

Кількість безробітного населення за 2000-2007 рр. зменшувалась, але у 2008 році стрімко зросла на 2,6 тис. осіб і становить 49,7 тис. осіб. Це пов'язано з економічною кризою в країні, що значно вплинула на рівень зайнятості та безробіття в області. У 2008 році кількість безробітних селян віком 15-70 років становило 3,8 %, працездатного віку 4,3%.

У 2008 р., наприклад, на одну вакансію претендувало 39 осіб, разом з тим центри зайнятості були неспроможні задовольнити потребу роботодавців у доборі працівників на 2,233 тис. робочих місць. Основна причина - вкрай низький рівень заробітної плати. Тільки 7,9% вакансій передбачали заробітну плату, вишу за середню в області, а 59,7% - таку, що не перевищує прожиткового мінімуму.

Сьогодні, коли з провідних галузей економіки пішло ціле покоління висококваліфікованих спеціалістів, і стрімко знизився престиж інженерних і робітничих професій, скоротився і прийом на технічні спеціальності в навчальних закладах усіх типів (рис. 1).

Питома вага осіб із вищою освітою, що перебували на обліку в обласній службі зайнятості у поточному році по відношенню до аналогічного періоду минулого року зросла із 39,8 до 40,6% (рис. 2).

На жаль регіональний ринок праці знову ж таки поповнився випускниками за професіями: менеджери, фінансисти, бухгалтерії, правознавці тощо, які є надлишковими на ринку праці.

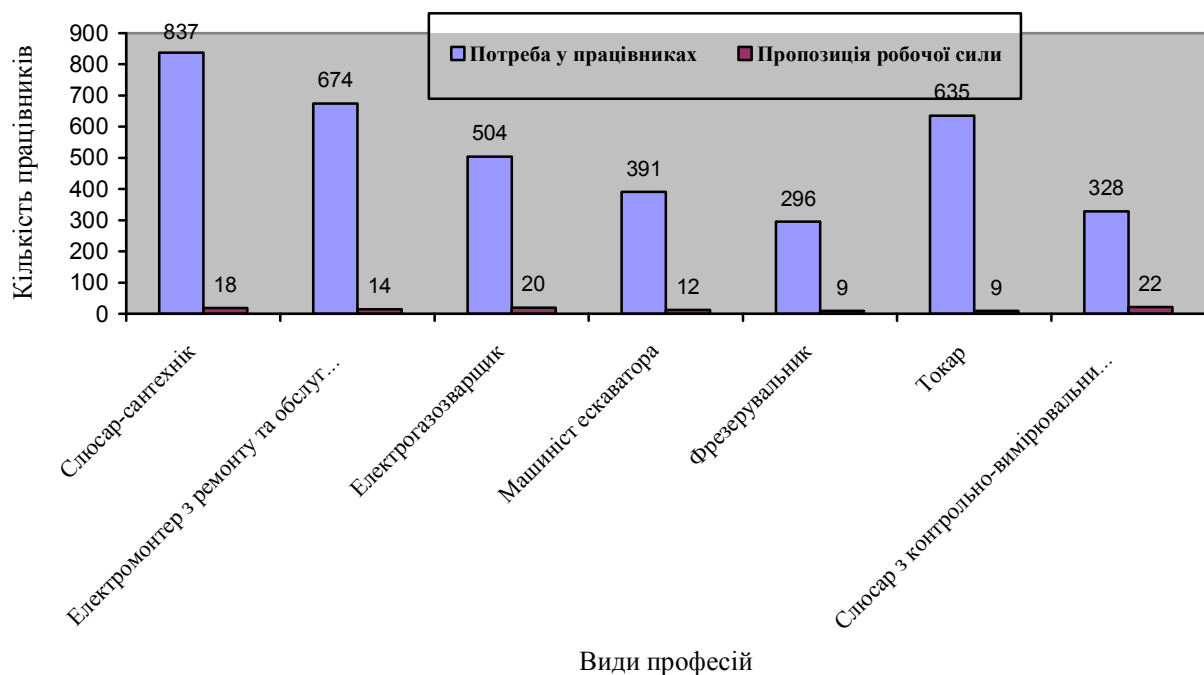

Рис. 1. Професії та спеціальності, за якими попит на робочу силу перевищує її пропозицію, за 2008 р.

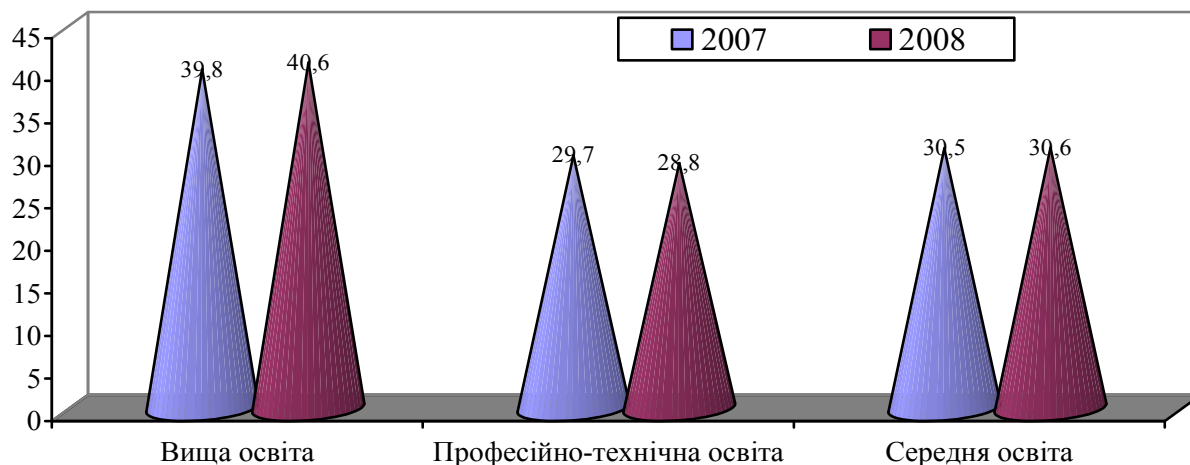

Рис.2 Розподіл безробітних за освітою (2007-2008 рр.), Вінницька обл.

Держзамовлення повинно ґрунтуватися на якісному прогнозуванні потреб економіки в кадрах і стати дієвим елементом державного управління ринком праці. Престижність професій має визначатися не поточною ситуацією на ринку праці чи банальною модою, а перспективою його розвитку. Необхідні системні дослідження ринку праці. А результати цих досліджень мають бути абсолютно об'єктивними та публічними. За таких умов вони стануть одним із головних критеріїв вибору майбутньої професії випускниками шкіл. Це дозволить молоді зробити свідомий вибір, урахувавши всі можливі ризики.

До речі, сьогодні як на державному, так і на регіональному рівнях служба зайнятості подає органам освіти і науки та іншим органам виконавчої влади інформаційні матеріали з кількісними і якісними характеристиками шукачів роботи та кількості вакансій. На жаль, очікуваного прориву поки то немає.

За повідомленнями підприємств, установ та організацій, кількість вільних робочих місць та вакантних посад упродовж грудня 2008 р. зменшилася у 2,3 рази та наприкінці місяця становила 1,1 тисячі, що удвічі менше показника на 1 січня 2008р. Із зазначеної кількості робочих місць (вакансій) більше половини передбачалося для робітників, кожне третє вільне робоче місце – для службовців, кожне сьоме – для осіб, які не мають професії.

При цьому спостерігається досить плинний рух робочої сили. Так у 2008 році прийнято 28,2 % працівників від загальної кількості штатних працівників тоді, як вибуло за рік 33,1%.

Найбільший рух працівників спостерігається у такій економічній діяльності як: сільське господарство, чисельність вибулих 66,8%, прийнятих — 52,4%; торгівля, ремонт автомобілів — вибулих — 53,4%, прийнятих — 49,7%; діяльність готелів та ресторанів — вибулих — 56,2%, прийнятих — 59,7%.

Перевищення вибулих працівників над прийнятими спостерігається майже по усіх видах економічній діяльності. Це свідчить про скорочення робочих місць через підвищення автоматизації та скорочення виробництва.

Потрібно не забувати, що у нашій області та в країні зокрема досить високий рівень громадян, що не мають вищої та середньої освіти, або не мають освіти взагалі. (табл.1).

Слід звернути увагу на те, що у сільській місцевості рівень освіти є досить низьким. Початкову загальну або не мають освіти становлять 2,3% осіб, коли у містах цей показник — 0,2%. У сільській місцевості повну вищу освіту мають лише 8,1% осіб, а у міській місцевості даний показник становить — 35,3 %. Це безумовно впливає на рівень зайнятості і причиною цього є знову ж таки відсутність альтернативних робочих місць, що дало б фінансову змогу навчатися.

Таблиця 1

Зайняте населення за освітою та статтю і місцем проживання у 2008 р. по Вінницькій області

Показники	Всього у віці 15–70 років	У тому числі			
		жінки	чоловіки	міська місцевість	сільська місцевість
Всього зайнятих, тис. осіб	725,6	347,9	379,5	342,6	384,8
у тому числі мають освіту, у відсотках					
повну вищу	20,9	21,7	20,2	35,3	8,1
базову вищу	3,2	4,0	2,5	2,4	3,9
неповну вищу	21,5	26,3	17,1	26,3	17,2
повну загальну	40,6	34,8	45,8	30,8	49,3
базову загальну	12,5	11,9	13,1	5,0	19,2
початкову загальну або не мають освіти	1,3	1,3	1,3	0,2	2,3

Унаслідок зростання обсягів безробіття та зменшення вакантних посад у грудні 2008р. збільшилось навантаження незайнятого населення, яке звернулося за сприянням у працевлаштуванні до державної служби зайнятості, і на 1 січня 2009р. становило 39 осіб на 1 вільне робоче місце (вакансію) проти 15 осіб на 1 грудня 2008р. Загалом серед незайнятих громадян, які шукали роботу через державну службу зайнятості, 47,8% раніше займали місця робітників, 21,7% – посади службовців, решту становили особи без професії або такі, що займали місця, які не потребують спеціальної підготовки. За категоріями робочих місць найбільше навантаження припадало на робочі місця, на які можуть претендувати працівники сільського господарства.

Нині економічна криза та структурна перебудова економіки України негативно позначилися на зайнятості населення. Неузгоджені соціально-економічні заходи реформування економіки на ринкових засадах при відсутності належного соціального захисту працездатного населення викликають регресивні тенденції та деструктивні зміни у сфері зайнятості.

Оскільки зайнятість населення належить до основних макроекономічних показників і зайнятість людини є, з одного боку, джерелом відтворення населення та робочої сили, а з іншого - можливість самовираження особи, то зайнятість стає головною складовою економічної й соціальної або соціально-економічної політики держави.

Мета державної політики зайнятості полягає в тому, щоб шляхом правових, економічних і адміністративно-організаційних методів державного регулювання створити умови для максимально можливої зайнятості населення, підвищення добробуту й стабільності у суспільстві, а також необхідний захист безробітних та членів їхніх сімей.

Дослідження діючого в Україні механізму державного регулювання ринку праці та зайнятості населення показало, що нині він включає:

- систему правових інструментів (законів, норм, правил, законодавчих актів і нормативно-правових документів), що регулюють сферу соціально-трудових відносин;
- інструменти фінансово-кредитної політики (джерела формування фонду сприяння зайнятості населення та порядок їх використання), спрямовані на реалізацію програм зайнятості й підтримку населення, яке тимчасово не працює;

- інструменти інвестиційної та податкової політики, які передбачають економічний вплив держави на роботодавців, на кількісний і якісний склад робочої сили;

- засоби державної системи працевлаштування з розвинутою мережею центрів зайнятості, які регулюють рух трудових ресурсів, організують професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

- засоби системи державного контролю за дотриманням прийнятих і чинних правових, економічних та організаційних умов сприяння продуктивній зайнятості населення.

Відповідно до цього завданням державної політики зайнятості є: забезпечення надійного функціонування всіх інститутів, які визначаються як суб'єкти даної політики; здійснення науково обґрунтованого прогнозування процесів, які відбуваються на ринку праці. На цій основі слід розробляти й реалізовувати необхідні заходи, запобігаючи поширенню безробіття. Одним із основних завдань є розробка та впровадження заходів щодо входження України як достойного партнера в світовий ринок праці. Необхідно також забезпечити повну відповідність національного законодавства щодо праці та зайнятості міжнародним нормам [2,с.33].

Мета державної політики зайнятості вимагає здійснення заходів стосовно поліпшення якості й конкурентоспроможності робочої сили. Це, в свою чергу, потребує здійснення заходів щодо підвищення трудової активності робочої сили та її трудової мобільності як професійної, так і територіальної.

Для реалізації державної політики зайнятості в Україні у грудні 1990 року створена Державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці та соціальної політики України, місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування.

Державна служба зайнятості складається з Державного центру зайнятості, обласних і базових центрів зайнятості, центрів організації професійного навчання незайнятого населення й центрів професійної орієнтації населення, інспекцій з контролю за дотриманням чинного законодавства про зайнятість населення.

Аналізуючи стан надання послуг незайнятому населенню службою зайнятості Вінницької області можна зазначити, що оскільки в області переважає аграрний сектор, його відносна нестабільність суттєво впливає на стан ринку праці.

Вінницька служба зайнятості прогнозує професійне навчання безробітних на 2009 рік у розмірі 10250 осіб по області. З них підготовче навчання – 1880 осіб, перепідготовка – 4060 осіб, підвищення кваліфікації – 4310 осіб.

Це навчання є досить ефективним, через невелику тривалість та не високу вартість навчання за місяць – в середньому 170 гривень.

Служба зайнятості здійснює нові підходи до фахового навчання і перепідготовки безробітних. Серед них – збільшення обсягів навчання під конкретні замовлення роботодавців за індивідуальними і модульними програмами, стажування безпосередньо на виробництві (рис.3).

Так, у 2008 році кількість осіб, що навчалися за замовленням роботодавців становила збільшилась на 20 осіб в порівнянні з попереднім роком. У звітному році було працевлаштовано близько 735 осіб після навчання.

Також Вінницький обласний центр зайнятості організовує професійне навчання на замовлення роботодавців під новостворюючі робочі місця на їх підприємствах.

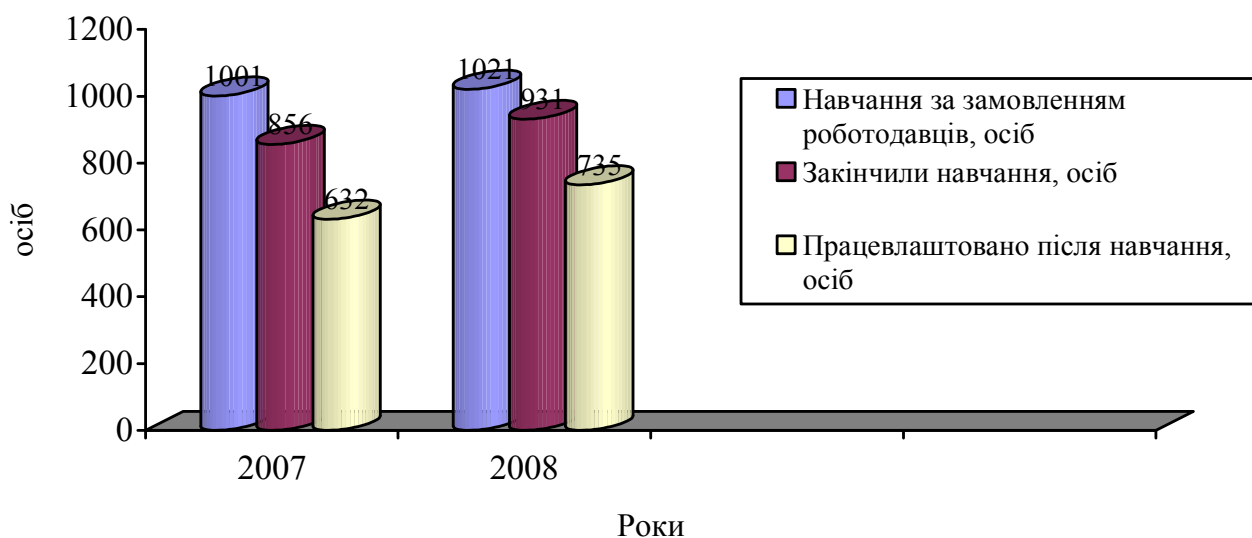

Рис.3 Професійне навчання безробітних за замовленням роботодавців

Дослідивши дане питання ми дійшли висновку, що потрібні систематичні дослідження перспективного розвитку окремих галузей економіки і попиту на робочу силу за конкретними професіями. Сьогодні ж цим не займається жодна зі сторін нашого діалогу – ні на регіональному рівні, ні на державному.

Адже державна політика має формуватися з метою створення нових робочих місць з належними умовами для гідної праці.

Так, враховуючи світовий та накопичений власний досвід, основними шляхами подальшого удосконалення системи державного регулювання ринку праці є:

- приведення чинного законодавства у відповідність до вимог міжнародних пактів, конвенцій Міжнародної організації праці;

- закріплення принципів і механізму соціального партнерства в законах про профспілки, підприємництво, розгляд колективних трудових спорів;

- ретельне опрацювання механізму проведення колективних переговорів як на рівні підприємств, так і на галузевому й національному рівнях тощо;

- зростання ролі людського фактора, зокрема висококваліфікованої, творчої та мотивованої праці;

- формування відносин між різними соціальними групами і прошарками населення на основі взаємного розуміння інтересів, визнанні їх законного характеру та готовності вирішувати протиріччя шляхом соціальних компромісів;

- зближення інтересів суб'єктів ринку праці, яке ґрунтується на зацікавленості в економічному зростанні й справедливому (в ринковому розумінні) розподілі створеного продукту відповідно до вкладених ресурсів - праці, капіталу, підприємницьких здібностей;

- розвиток конкурентоспроможності економіки на основі інтеграції освіти, науки з інноваційними підприємництвами, що зумовлює необхідність безперервного вдосконалення якісних характеристик трудового потенціалу;

- взаємодія державних інститутів із приватним бізнесом, співробітництво великих підприємств із малими і середніми, забезпечення таким чином соціально відповідальних результатів їхньої діяльності.

Необхідно знайти і задіяти ефективні механізми та інструменти стимулювання суб'єктів господарювання до створення нових робочих місць і розширення діючого виробництва. Такими інструментами можуть бути:

- запровадження компенсації (повної або часткової залежно від рівня сільського безробіття) суб'єктам господарювання за новостворені робочі місця;

- надання різнопланових податкових преференцій суб'єктам господарювання щодо інвестицій або прибутків, які вкладаються в розвиток виробничої сфери села та міжсільських інженерних комунікацій;

- збільшення сум коштів, що надаються безробітним для заведення власної справи, а також підприємцям-роботодавцям, які за направленням служби зайнятості здійснюють працевлаштування безробітних;

- виділення в державному бюджеті коштів щодо підтримки підприємницької діяльності в сільській місцевості, відкриття обслуговуючих кооперативів і т. ін.

Література:

1. А. Баланда \ Фактори збалансованості ринку праці та безпеки суспільства: проблеми співвідношення \ \ Україна: аспекти праці.-2008.-№5.-с.25-29.

2. Бражко О.В. \ Аналіз механізмів регулювання зайнятості населення на рівні держави та регіону \ \ Держава та регіони. Серія: Державне управління.-2007.-№3.-с.31-38.

3. Н.С. Гаркавенко \ Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці \ \ Формування ринкових відносин в Україні.-2007.-№4.-с.168-171.

4. www.rada.ua, Постанова КМУ, від 26.03.2008.

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Правдюк Н.Л., д.е.н., декан факультету економіки і підприємництва
Вінницького державного аграрного університету*

В умовах ринку і корінних реформ зміст нормативного регулювання економіки одержує новий напрям. Окрім аналізу найважливіших інститутів цієї галузі: фінансового контролю, державних доходів і витрат, питань оподаткування і т.д., новий напрям одержує правове регулювання обліку.

Прийнято вважати, що модернізація доктрини фінансового права [7] зосереджує увагу на змінах в економіці, які приводять до зміни моделі фінансових та організаційних правовідносин. В контексті забезпечення прав і законних інтересів сільськогосподарських